

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881.   Andra Kammaren.   N:o 39.

Torsdagen den 7 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne Mars.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:
Konstitutions-Utskottets Utlåtanden N:is 11 och 12;
Stats-Utskottets Memorial N:o 55 och Utlåtande N:o 57;
Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2;
Lag-Utskottets Utlåtande N:o 48; samt
Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8 (i
samlingen N:o 28).

§ 3.

Föredrogos och godkändes Lag-Utskottets nedannämnda förslag
till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 30, om förändrad lydelse af 41 § i Konkurslagen den 18
September 1862; och

N:o 31, om redovisning af kronobetjent för de inom härad eller
tingslag utdebiterade medel och om revision af sådan redovisning.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Fredagen den 8 April. Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 13, i anledning af motion om införande i Riksdagen af öppen omröstning; och

N:o 14, i anledning af motion om ändring af §§ 87 och 88 samt upphäfvande eller ändring af § 114 Regeringsformen;

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 58, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden än äfven en inom Riksdagen i ämnet väckt motion;

N:o 59, i anledning af väckt fråga om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m.; och

N:o 60, i anledning af väckt motion om tillsättande af en finanskomité samt anvisande för ändamålet af ett förslagsanslag;

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 9, i anledning af Första Kammarrens återremiss af Bevillnings-Utskottets senare hemställan i 5:te punkten af Utskottets Betänkande N:o 4 angående tullbevillningen;

Samma Utskotts Betänkande N:o 10, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssocker-tillverkningsmedlen; och

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 49, i anledning af väckta motioner dels om upphäfvande af, dels ock om ändringar uti förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 December 1868; och

N:o 50, i anledning af återremiss utaf Utskottets Utlåtande N:o 17, öfver väckt motion om stadgande af förmånsrätt för kommunalutskylder.

I sammanhang med bordläggningen af dessa ärenden yttrade

Herr Lyttkens: Jag tager mig friheten hemställa, det Kammarren måtte, i afseende på föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 60, besluta, att detta utlåtande skall hvila, till dess Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande i anledning af väckta motioner om ändringar i privatbankslagen till Kamrarne inkommit och blifvit första gången bordlagdt, samt derefter uppföras på föredragningslistan näst efter Sammansatta Utskottets omförmälda utlåtande.

Hvad Herr Lyttkens sålunda föreslagit blef af Kammaren bifallet.

Öfriga denna dag inkomna ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 9 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 2 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Upplästes ett till Kammaren inkommet så lydande sjukbetyg:

Att Herr Riksdagsmannen O. Andersson sedan den 3 sistlidne April och fortfarande är febersjuk (Angina tonsillaris, halsfluss), intygar på förut aflagd embetsed

Stockholm den 8 April 1881.

G. Beckman.
Bataljonsläkare.

§ 3.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Banko-Utskottet i dess Memorial N:o 15, föreslagna utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Banko-Utskottets af Riksdagens Andra Kammare godkända hemställanden:

att i staden Vexjö skall inrättas ett afdelningskontor af Riks-

banken för Kronobergs och Blekinge län, afsedt för enahanda slags rörelse, som i Riksbankens öfriga afdelningskontor drifves;

att det må ankomma på fullmäktige i Riksbanken att till vexeldiskontering, utlåning och kassakreditivrörelse anvisa de belopp; fullmäktige må finna lämpliga; och

att fullmäktige tills vidare och intilldess Riksdagen annorlunda beslutar må bemyndigas ej mindre att bestämma af huru stort antal ledamöter styrelsen för afdelningskontoret skall utgöras, än äfven att utse dessa ledamöter, förordna om styrelsens verksamhet och sättet för dennas utöfvande, samt bestämma arvoden för styrelsen, äfvensom att besluta om tjänstemännens antagande, göromål och aflöning samt i öfrigt vidtaga alla erforderliga åtgärder för kontorets öppnande så fort ske kan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Första Kammarens beslut, Utskottets omförmälda hemställanden afslagit.

Sedan voteringszedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringszedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 120 Ja och 66 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 48 Ja och 69 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	...	120 Ja och	66 Nej,
sammanräkningen visar	...	168 Ja och	135 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden N:is 13 och 14;

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 58 och 59;

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 9 och Betänkande N:o 10;

samt

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 49 och 50.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10 b), i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar rörande Kommerskollegium m. m.

*Angående
Kommers-
kollegium.*

Utskottet hade hemställt,

att Riksdagen måtte, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit,

a) medgifva, att de lönebelopp, som äro i Kommerskollegiets stat anvisade ej mindre för en advokatfiskalstjenst än äfven för andra ledigblifna eller ledigblifvande befattningar inom kollegiet, i afseende å hvilka indragning synes kunna ega rum eller förändring böra vidtagas, må intill slutet af år 1882, i den mån de för bestridande af göromålen inom kollegiet kunna finnas erforderliga, af Kongl. Maj:t för ändamålet disponeras;

b) anvisa på extra stat för år 1882 ett anslag af 8,740 kronor, på det Kongl. Maj:t må komma i tillfälle tilldela Kommerskollegiets ledamöter samt dess i stat uppförda embets- och tjenstemän, med undantag af tre kanslistor, tillfällig löneförbättring under nämnda år till samma belopp, som för innevarande år beviljats; och

c) likaledes på extra stat för år 1882 anvisa såsom tillfälligt lönetillägg för fyra bergmästare, som sakna boställe, och tre tjenstemän vid Sala silfververk tjugu procent å de till dem utgående löner, eller tillsammans 2,420 kronor.

Efter uppläsning af Utskottets hemställan i *mom. a)* yttrade Herr Lind, hvilken uti motion (N:o 160) yrkat, att ofvannämnda extra anslag icke måtte beviljas: Stats-Utskottet har såsom skäl för afstyrkande af min motion anfört, att jag icke skall hafva anfört något skäl för mitt deri framställda yrkande. Det är oss likväl alla bekant att Riksdagen har flera gånger påyrkat ombildning af Kommerskollegium och jemväl en gång beslutat indragning af presidentslönen i nämnda verk, dervid likväl Riksdagen icke hade mod att häfda sin rätt, utan lät regeringen öfverträda sagda beslut med att utanordna hela lönen. Ensamt detta förhållande synes mig vara af den beskaffenhet, att Stats-Utskottet icke bort säga sig sakna skäl att tillstyrka motionen.

Något yrkande kommer jag ej att framställa, utan har blott velat hafva min åsigt om Stats-Utskottets motivering i protokollet förvarad.

Vidare anfördes icke. Det under föredragning varande momentet bifölls.

Mom. b) och c):

Blefvo jemväl bifallna.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 11 b), angående Kongl. Maj:ts framställningar rörande förvaltningen af statens domäner.

§ 7.

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående förhöjning af anslaget till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen m. m.

Utskottet hade i detta Utlåtande gjort följande hemställan:

“att Riksdagen, med bifall till förevarande nådiga framställning, må i 1882 års riksstat under första hufvudtiteln å ordinarie stat uppföra, *dels*, utöfver det för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen anvisade anslag å 72,000 kronor, ett ytterligare anslag för Kronprinsens hofhållning af 108,000 kronor, att utgå från och med början af det år, under hvilket Hans Kongl. Höghets förmålning eger rum, *dels ock* ett årligt anslag af 12,000 kronor såsom handpenningar åt Hans Kongl. Höghets blifvande gemål, att från samma tid utgå“.

Beträffande nämnda hemställan anförde,

Herr Lars Ersson: Jag har icke begärt ordet för att yrka afslag å Utskottets hemställan, huru benägen jag än kunde vara dertill; jag skulle troligen icke heller för ett sådant yrkande vinna mycket understöd. Jag har begärt ordet egentligen för att söka få en liten nedprutning på den föreslagna höga summan eller med andra ord för att yrka en förhöjning i Hans Kongl. Höghet Kronprinsens apanage från nuvarande beloppet 72,000 kronor till 150,000 kronor, eller den summa, hans höga farbroder åtnjöt, då han var kronprins, och hvarmed jag tycker äfven den nuvarande kronprinsen kan vara belåten. Jag anhåller, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på detta mitt yrkande.

Medan jag har ordet vill jag tillägga en önskan — den hör visserligen icke precis till saken — att några förslag om apanage till arfprinsarne icke måtte från Kongl. Maj:t framkomma; ty sådana förslag skulle i landet — åtminstone inom den ort, jag tillhör — alstra en stor ovilja.

Herr Lind: Herr Talman! Mine Herrar! Jag vet allt för väl att mången både inom och utom denna Kammare anser den nu föreliggande frågan vara af så helig natur, att den icke borde på annat sätt diskuteras än med högljudt ja och hurrarop bifalla hvad Kongl. Maj:t begärt och Stats-Utskottet tillstyrkt. Men oafsedt frågans ömtålighet, vågar jag uttala min oförgrifliga mening och gifva några enkla skäl till stöd för det yrkande, som af mig kommer att framställas.

Den föregående talaren hembär jag min tacksamhet för det han öppnat diskussionen. Dock vill jag på förhand nämna, det mitt yrkande kommer att gå vida längre än denne ärade talare framstälde.

Heligt vill jag försäkra, att jag är lika varm vän som någon annan af en lagbunden frihet, och att, enligt min åsigt, denna frihet icke kan förunnas oss, med mindre vi hafva en statschef. Men att den, som är utsedd att efterträda den vid styret sittande statschefen, skall, förrän han inträder i tjensteutöfning, erhålla någon lön eller apanage, det anser jag deremot icke vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, icke heller med de tillgångar vi ega. Jag önskar vår dyre kronprins och hans blifvande gemål all lycka och välsignelse, och att, då den förre en gång kommer att intaga sin chefsplats, det må lända fosterlandet till allt godt och väl; men jag kan icke inse, hvarför några utgifter för hans underhåll skola drabba landet, förrän han tillträdt det höga embete, hvartill han är kallad. Jag föreställer mig också, att den brud, han åt sig utsett, skall, då hon anländer till vårt land, mottagas mycket hjertligare och kärligare af folket, om dermed icke följer någon förhöjd statsutgift.

Jag undrar, om icke dessa ständigt återkommande propositioner om anslag till sådana ändamål, hvarom här är fråga, utgöra ett arf från den tid, då enväldet rådde inom landet, och då regenten icke hade någon skyldighet att begära folkets samtycke i fråga om storleken af det apanage, han för sig och det Kongl. huset ansåg behöfligt. Männe de icke äfven utgöra ett arf från den tid, då *Sverige var en stormakt* och på andra sidan Östersjön egde länder, som genom sin rikedom betydligt bidrogo till bestridandet af landets utgifter? Vi hafva mycket i arf från denna tid och besinna icke, att vi behöfva inskränka våra utgifter i mån af den förlust vi lidit derigenom att dessa länder tagits ifrån oss.

Utskottet säger visserligen, att det nu begärda anslaget icke skulle så särdeles mycket öfverstiga hvad som förut i dylika fall utgått. Men det är betydligt större än hvad Konung Carl XV såsom kronprins åtnjöt i apanage, emedan deri ingick äfven det belopp, som erfordrades till bosättning och inredning m. m., och, då de bosättningsartiklar, som då inköptes, mig veterligen icke ännu blifvit obrukbara eller försålda, böra de ju äfven kunna af kronprinsen och hans blifvande gemål begagnas.

För öfrigt är det märkvärdigt att, då en medlem af konungahuset ämnar ingå äktenskap, man fordrar att landet skall betungas med de omkostnader, som deraf blifva en följd. Böra icke i detta fall, likasom i andra, föräldrarne förse sina barn med den hemgift, hvaraf de äro i behof? Nu invänder man möjligen, att detta icke är tillämpligt på förevarande fall, emedan kronprinsen redan inträdt uti tjensteutöfning, i det att han förvaltat sin faders höga embete under dennes sjukdom. Men härpå vill jag svara, att, om en tjensteman af en eller annan orsak är urståndsatt att sköta sin tjenst, han äfven bör vara skyldig att aflöna sin vikarie. Dessutom vore det, enligt min tanke, en bagatell för konungen att för ifrågavarande ändamål afstå af sina betydliga inkomster hvad han kan anse billigt och rätt-

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Förts.)

vist tillerkänna sin son, för tiden som denne suttit vid statsrodret, hvartill särskildt de 300,000 kronor, som konungen årligen uppbär från Riksgäldskontoret, och hvilka mig veterligen, ännu icke varit för allmänheten synliga på civillistan, kunna utan känbar förlust anlitas. Hvar och en som vill vederlägga hvad jag nu yttrat, må göra det, om han kan. Min mening går jag dock icke ifrån, och jag tillåter mig derföre hos Herr Talmannen anhålla om proposition på afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition, som Utskottets betänkande.

Herr Johan Jönsson: Då jag första gången genomgånde Stats-Utskottets föreliggande betänkande, började jag fundera, hvart det tagit vägen med våra sparsamma utskottsledamöter, som hittills alltid fört på tungan den satsen, att all sparsamhet bör iakttagas och att början dermed bör göras uppifrån för att sedan sträcka sig nedåt. När jag vände om bladet, hoppades jag få se, att åtminstone någon af dem reserverat sig emot Utskottets beslut; men jag fann endast att Ola Bosson Olsson och Ola Andersson begärt få antecknad, att de varit hindrade att inom Utskottet deltaga i afgörandet af detta ärende. Nu eger man visserligen icke rätt att af detta tillkännagifvande draga några särskilda slutsatser, men jag kan icke neka till att jag skulle kunna vara frestad att tro, att de icke delat det beslut, till hvilket Utskottet kommit.

Utskottet har mycket riktigt redogjort för de stora summor, som tilldelades Kronprinsen Josef Frans Oscar i apanage och huru dessa tid efter annan höjdes, så att anslaget slutligen uppgick till 170,000 riksdaler banko.

Rikets Ständer kommo snart på andra tankar och nedsatte anslaget till hans efterträdare kronprinsen Carl till 100,000 Riksdaler banko. Jag hade trott att detta skulle mana oss att nu beträda samma bana. Stats-Utskottet har sökt visa, huru mycket som skulle vara behöfligt för bosättningen samt huru mycket, som erfordrades för underhåll och vård af möbler och andra staten tillhöriga inventarier i de Kongl. slotten. Men jag föreställer mig att, då anslag för sistnämnda ändamål årligen anvisas till ganska stora belopp, kronprinsens våning borde vara väl bibehållen och att således icke så högt anslag till kronprinsen bort ifrågakomma. Mer än en gång hafva röster höjt sig för nedsättning å första hufvudtiteln. Det är egentligen icke behagligt att framdraga hvad som i dessa afseenden förekommit; jag vill derföre endast antyda, att den sista stormlöpningen mot den första hufvudtiteln inträffade riksdagen näst efter Oscar II:s tronbestigning. Nu stå vi framför ett anslag till vår älskade Kongl. Höghet Kronprinsen, hvilket jag önskar måtte länge fortfara; ty jag önskar att konungen skall länge lefva och föra en rättvis spira öfver Sveriges folk och, som den tanken delas af alla, så har hvarje förslag angående anslagen under denna hufvudtitel varit föremål för Riksdagens frikostiga välvilja, så långt som den, med behörigt afseende på landets finansiella tillgångar, kunnat utsträckas. Kastar man blicken på tabellen Litt. A., så finner man att Kongl. Maj:ts hofhållning utgår med 800,000 kronor, men der talas icke om några handpenningar till drottningen, och kan jag

således icke finna hvarföre Hans Kongl. Höghet Kronprinsens blifvande gemål skulle vara mera förtjent af särskilda handpenningar än vår nuvarande drottning, utan föreställer jag mig den käraste handpenningen vara den, som hon får mottaga af en trogen och älskande makes hand. Jag anhåller således att de föreslagna handpenningarne 12,000 kronor måtte afslås och begärda anslaget 108,000 kronor nedsättas till 78,000 kronor; så att om till sistnämnda summa lägges nuvarande anslaget 72,000 kronor, anslaget i dess helhet skulle utgöra 150,000 kronor eller lika stort belopp, som det, hvilket framlidne Konung Carl XV åtnjöt såsom kronprins. Och anhåller jag att Herr Talmannen ville framställa proposition å detta mitt yrkande.

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Herr J. Anderson i Tenhult: Svenska folket har från urgamla tider haft sig tillerkänd rättigheten att sig sjelf beskatta och att i regleringen af såväl inkomster som utgifter taga en väsentlig del, vare sig det gäller den första eller de öfriga hufvudtitlarna. Men så länge som större delen af svenska folket ännu kvarstår under det politiska strecket, anser jag att Sveriges representanter böra bevaka de icke röstberättigades intresse, till dess de vid val af Riksdagsmän få hafva ett ord med i laget.

Det nu föreslagna anslagsbeloppet är större än det, som för Carl XV under den tid, han ännu var kronprins, var bestämdt. Nu skulle det ju dessutom kunna hända, att till ett annat år regeringen kommer fram med förslag om ytterligare anslag till ännu flere af konungahusets medlemmar, likasom man ock kan hafva att emotse en Kongl. proposition om anslag till betäckande af kostnaderna för förmålningshögtidligheterna m. m. Vare härmed huru som helst, så tror jag dock att någon nedsättning i det föreslagna beloppet bör ega rum och tager mig därför friheten föreslå att Riksdagen måtte besluta att utom nuvarande anslag till H. K. Höghet kronprinsen eller 72,000 kronor ytterligare anvisa 78,000 kronor samt såsom handpenningar till H. K. H. kronprinsessan 12,000 kronor årligen — de två senare beloppen tillhopa 90,000 kronor att utgå från och med månaden, då förmålningen egt rum.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: I en fråga af så grannliga beskaffenhet som den, hvilken nu är föremål för Kammarens behandling, torde finnas lämpligt att redan nu, innan diskussionen vidare fortsättes, begära ordet. Jag gör det under den förhoppning, att de upplysningar, som jag är i tillfälle lemna, måhända kunna bidraga att undanrödja vissa farhågor, som af de talare, hvilka redan yttrat sig, blifvit framhållna och hvilka eljest måhända återupprepas af flere andra efterföljande.

Den förste talaren framkastade såsom skäl antingen till rent afslag å den Kongl. propositionen eller till nedsättning af deruti begärda anslagssumman, att man möjligen kunde befara framställandet af enahanda anspråk åt arffurstarne efter hand som äfven de inträdde i äktenskap. Detta är naturligtvis en fråga, som nu icke föreligger och som således måhända icke borde vid detta tillfälle vidare beröras.

Om förhöj-
ning af an-
slaget till
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)

Jag anser mig likväl böra säga min enskilda uppfattning vara att Kongl. Maj:t icke bör begära särskilda anslag till arffurstarne med anledning af deras inträde i äktenskap, under andra omständigheter än då en arffurste står närmast tronföljaren och denne saknar manliga bröstarfvingar, i hvilket fall ett undantagsförhållande inträffar, sådant som egde rum, då den nuvarande konungen såsom Hertig af Östergötland fick särskildt apanage med anledning af hans inträde i gifte.

Beviljandet af särskildt anslag till kronprinsen, då han inträder i äktenskap, grundar sig på en urgammal sed. Det har alltid i vårt land blifvit beviljadt. Emot detsamma har emellertid framkastats åtskilliga invändningar och af de talare, som här uppträdt, har en yrkat rent afslag och de öfriga nedsättning i den begärda anslagssumman. Det är emellertid yrkanden, som jag för min del ej kan anse vara billiga. Jag tror nemligen, att dessa herrar icke kunnat göra sig reda för det behof, som här föreligger. Det är således endast godtyckliga siffror, som de framhållit. Jemför man det nu begärda anslaget med det sist och näst derförut beviljade, så medgifver jag visserligen, att det med ett obetydligt belopp af 15,000 kronor öfverstiger det apanage, som beviljades kronprinsen Carl Ludvig Eugéne; men jag vill å andra sidan påpeka, att det är betydligt lägre än hvad som beviljades kronprinsen Joseph Frans Oscar. Ty han uppbar endast från Sverige ett belopp, som betydligt öfversteg hvad som nu är ifrågasatt att till kronprinsen utgå både från Sverige och Norge, eller 272,000 kronor. Kronprinsen Oscar uppbar nemligen från Sverige ensamt 285,000 riksdaler. Dertill kommer, att kronprinsarne Oscar och Carl blefvo af Riksdagen doterade med bosättningsanslag, och kronprinsen Oscar fick dessutom till betäckande af omkostnaderna vid sin utrikes resa och till förmälningen ett särskildt anslag af 600,000 rdr b:ko eller nära en million kronor. Jag tror således att, vid jemförelse med äldre anslag och i synnerhet derest ett förändradt penningevärde tages med i räkningen, man icke kan säga att det nu ifrågavarande är för högt.

Jag har äfven hört ett par talare förklara, att anslaget skulle komma att hårdt tynga på det skattdragande svenska folket. Att det kommer att tynga, det är visst; men att det kommer att tynga hårdt, det blir efter min uppfattning alldeles icke förhållandet. Det kan Herrarne sjelfva öfvertyga sig om genom att verkställa en enkel division med det äskade anslagsbeloppet som dividend och antalet invånare i Sverige som divisor. Tillökningen i skattebördan visar sig då blifva på hvarje svensk medborgare 2,6 öre och det kan väl icke vara en summa, som berättigar någon att säga, att den tynger hårdt. Nu gör man måhända den invändningen, att det är hela anslaget på civillistan, som man afser, när man säger att det tynger hårdt. Jag har förutsett att denna framställning skulle göras från ett eller annat håll och har derföre gjort en undersökning, huru samma fråga ställer sig i andra hufvusakligen med Sverige jemförliga länder. Jag skall be att för Herrarne få meddela resultatet af denna undersökning. Uppgifterna äro hemtade ur Almanach de Gotha, och skulle

deribland förekomma något fel, kan jag ej vara därför ansvarig; det står Herrarne öppet att själva kontrollera uppgifternas rigtighet. Så har Storhertigdömet Baden med en folkmängd af 1,507,000 invånare en civillista på 1,788,000 mark, som förvandlade i svenskt mynt utgöra 1,589,000 kronor, eller 1 krona 5 öre på hvarje landets invånare. I Bayern med en folkmängd af 5,022,000 invånare och en civillista på 5,344,000 mark eller 4,755,000 kronor utfaller jemförelsen så, att på hvarje individ komma 94,6 öre, i Danmark med 2,100,000 invånare och en civillista på 1,422,000 kronor komma på hvarje individ 67,7 öre och i Belgien med 5,336,000 invånare och en civillista på 4,447,000 francs eller 3,201,000 kronor, får hvarje individ till civilstaten betala 57,8 öre. Jag har jemte dessa med vårt land jemförliga länder äfven tagit med ett annat med mycket större befolkning, nemligen Spanien med 16,623,000 invånare, der naturligtvis förhållandena borde ställa sig så, att på hvarje individ en vida mindre utgift till civillistan borde förekomma. Men der visar sig likväl att till civillistan erfordras 9,250,000 francs eller 6,600,000 kronor, d. v. s. 40 öre per individ i vårt mynt. Hvad slutligen Sverige beträffar, hvilket i afseende på civillistans storlek står lägst af alla europeiska monarkier, komma der, hvarest folkmängden utgöres af 4,578,000 invånare och civillistan uppgår till 1,218,000 kronor, per individ 26,6 öre, och om dertill läggas dessa här ifrågasatta 2,6 öre, kommer utgiften till civillistan för hvarje af Sveriges invånare att uppgå till 29,2 öre, hvilket ej är obetydligt mindre än en fjerdedel af hvad Baden betalar, under det Bayern betalar fullt tre gånger så mycket, Danmark nära tre gånger så mycket och Belgien mer än dubbelt. Dessa siffror torde få gälla som bevis derpå att i Sverige utgifterna till civillistan äro de lägsta, som förekomma i något annat med vårt jemförligt land.

I Stats-Utskottets betänkande förekomma några ord beträffande särskildt anslag till Deras Kongl. Högheters bosättning och för deras bröllopskostnader. Det har gifvit mig en helt naturlig anledning att förskaffa mig konungens bemyndigande att förklara för Kammaren det han icke har för afsigt att begära vare sig det ena eller andra af dessa anslag. Sedan jag gjort detta meddelande, vågar jag, för den händelse diskussionen skulle fortsättas, hoppas att åtminstone denna invändning ej vidare må göras.

Jag skall icke vara vidlyftig, utan tillåter mig för ögonblicket endast värdsamt till Kammaren hemställa om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hedlund: Då jag kommer att rösta för bifall till Stats-Utskottets förslag, ber jag få nämna att jag gör detta hufvudsakligen af politiska skäl, eller med hänsyn till den nuvarande ministären. Hade denna varit en kampminister såsom förhållandet är i två af våra grannland, skulle måhända mitt votum utfallit annorlunda. Men jag anser mig likväl böra uttala att de röster, som här höjts för att framställa betänkligheter mot detta förslag, icke äro enstaka. Bref från landsorten bära vittne om, att de "stilla i landena" ej utan bekymmer

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

mottagit underrättelsen om den Kongl. propositionen, och detta gäller till och med mycket loyalt folk, folk, som beklagar att den Kongl. propositionen framkommit, och detta ur konungamaktens egen synpunkt. Man har nemligen frågat sig, huruvida det kunde vara klokt att i våra dagar, när molnen på den politiska himmelen tätna allt mer och mer, äfven i vårt lilla land framkalla något om än aldrig så litet moln, hvilket, då den stormvind kommer, hvilken mängden motser, skulle kunna verka menligt på vårt land. Man har föreställt sig att i afseende på den viktiga institution, hvarom här frågan gäller, man skulle vara mycket angelägen att hålla himmelen så klar som möjligt, och en klar himmel består i undanrödjande af hvarje missförstånd, i bortvisande af hvarje skymt af skugga öfver de förhållanden, i hvilka statsmakterna och folket stå till hvarandra. Det är sant, såsom Hans Excellens Herr Statsministern visat, att i åtskilliga andra europeiska land civillistan, då man fördelar den på de särskilda individerna, öfverstiger det belopp, som vi hafva, men i det afseendet torde äfven andra siffror kunna visas. Man bör likväl ej inskränka sig till jemförelse endast med de monarkiska staterna. Man har i allmänhet det intrycket, att monarkien är en dyr institution och sätter då i fråga, om den gifver tillräcklig valuta för det höga priset. Man frågar sig till exempel — det säges uttryckligen i ett af de bref jag fått i dessa dagar —: då Frankrike kan låta sig representeras af en statschef med endast några få hundratusen kronor, och Amerikas Förenta stater likaså, men dessa båda land utveckla sig med stormsteg i såväl materiellt som andligt afseende, under det att de monarkiska institutionernas högsta förebilder lefva i inre upplösning och hota att sönderfalla, så — frågar man sig — är det endast med de tungt belastade monarkiska staterna en jemförelse bör ske, eller bör icke jemförelsen vända sig till andra håll? Jag anser det icke klokt att sticka under stol med dessa betänkligheter, eller att likasom strutsen gömma hufvudet i busken och icke se sig omkring. Bäst är att se sakerna sådana de äro.

Men dessa mina betänkligheter vika dock för den omständighet, jag förut påpekat, och äfven för något annat, nemligen tanken på användningen af ett sådant apanage. Vore det meningen att med detta apanage ytterligare öka antalet af onyttiga dagdrifvare eller gynna en för landet skadlig lyx, då vore penningarne illa använda och ändamålet förderligt. I motsatt fall åter, eller om fråga vore om att med dessa penningar bilda en privatförmögenhet, så är icke heller detta meningen med ett sådant anslag. Anslagets berättigande kan endast ligga deri, att det användes till allmännyttiga och goda ändamål, och att den unge furste, som får denna rikedom i sina händer — ty för våra förhållanden är det en rikedom — skall derigenom få tillfälle att uppmuntra vetenskap och konst, lindra nöden och främja hvarje godt och nyttigt företag. Detta är den stora uppgiften för civillistan och särskildt för detta apanage, och den uppgiften är, vågar jag säga, det enda, som kan berättiga ett icke rikt folks representanter att anslå så höga belopp för de ändamål, hvarom här är fråga. Med den allvarliga önskan och det goda hopp, att dessa medel skola sålunda

användas till landets fromma och icke skada, kommer jag att afgifva min röst för bifall till Stats-Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Lars Börjesson*.

Grefve Sparre: Jag fattar mycket väl, att den eller de af Kammarens ledamöter, som anse detta anslag icke lämpligt eller för högt och därför icke vilja bifalla det, att desse tala mot samma anslag och anföra sina skäl härför; men jag får säga att under min parlamentariska bana har jag icke kommit under fund med, att det tjenar till något att, när man tillstyrker ett anslag, dertill lägga så mycket peppar som möjligt, att till exempel tala om att fostra dag-drifvare och använda andra dylika uttryck, som, minst sagdt, förekomma mig opassande; jag föreställer mig också att ministären skall finna sig föga belåten med att, då man förklarar sig af tillböjlighet för ministären vilja bifalla ett anslag, man står upp och håller så beskaffade tal mot detsamma. Jag tänker ministären säger: bevara oss för sådana vänner; och folket: bevara oss för sådana representanter. Jag tillhör för min del icke deras antal, som genom mina yttranden här sträfva att inhösta någon popularitet vare sig bland mina komitenter eller bland en viss del af tidningspressen. Jag talar för det, som är min öfvertygelse, jag bjuder skäl för det jag önskar och anser rätt, men jag bjuder icke motskäl mot det jag vill bifalla eller anser riktigt, och jag låter icke andra omständigheter, än de, som ligga i sakens egen natur och beskaffenhet, influera på min mening.

Af dessa skäl och icke några andra anhåller jag att jemväl nu i afseende å den fråga, som föreligger, få utan vidare fraser rösta för bifall till Stats-Utskottets betänkande. Hvarje betänklighet i fråga om framtiden är ju häfd genom det yttrande Hans Excellens Herr Statsministern, man kan nästan säga å Hans Maj:t Konungens vägnar, här nyss hade. Det belopp, som är ifrågasatt, är mindre än de, som tronföljare fordom erhållit, och vi måste väl erkänna, att penningvärdet i allmänhet icke har stigit, utan tvärtom fallit och fortfarande alltmera faller. Hvad sålunda under förflutna tider icke varit mera än tillräckligt kan nu icke anses öfverflödigt. Hvar och en af oss som känner till de anspråk, som inom vårt land ställas på de individer, som hafva något öfver det dagliga brödet att disponera, kan också göra sig en föreställning om de anspråk, som ställas på kungliga personer, särskildt på konungen och tronföljaren. Och vi vilja väl icke ställa deras apanage på den fot, att vi göra det för dem omöjligt att i någon mån tillfredsställa dessa anspråk? Jag har icke erfarit, att det lyckats föregående tronföljare att bespara eller kapitalisera något af en sådan summa som den, hvarom här är fråga.

Svenska folket är, för att begagna ett uttryck, hvarmed en talare nyss började sitt anförande, i sådana fall som detta icke för att "knusla". En okänd brefskrifvares åsigt, då den icke förmått inverka ens på dens mening, som åberopar åsigten, lemnar jag i sitt värde. Min mening i saken grundar sig på andra skäl. Jag anhåller därför, på det att någon röst inom denna Kammare måtte utan fra-

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

ser höja sig för anslagets beviljande, att helt enkelt få tillkännagifva att jag kommer att rösta för detsamma.

Herr Wigardt: Huru obehagligt det än är att yttra sig i en så ömtålig och grannliga fråga som den nu föreliggande, kan jag dock icke underlåta att göra ett par anmärkningar mot den Utskottets motivering, som ledt till det beslut Utskottet fattat. Sedan Hans Excellens Herr Statsministern nu förklarar, att Hans Maj:t Konungen icke ämnar ifrågasätta någon utgift eller något anslag till bestridande af kostnaderna för Hans Kongl. Höghet Kronprinsens bröllop eller bosättning, ämnar jag dock icke göra något yrkande.

Af statsrådsprotokollet för den 18 nästlidne Mars finner man, att riksmarskalksembetet antagit, att Hans Kongl. Höghet Kronprinsens förmåning med all säkerhet komme att ega rum före nästa riksdag, och att nämnda embete i följd deraf hos Hans Maj:t Konungen hemställt, huruvida det icke vore skäl att redan af den nu församlade Riksdagen begära en förhöjning i Hans Kongl. Höghet Kronprinsens apanage. I nådig proposition till Riksdagen har Hans Maj:t Konungen äskat, att Riksdagen utöfver det å riksstatens första hufvudtitel för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen uppförda anslag å 72,000 kronor måtte bevilja ett ytterligare anslag af 108,000 kronor samt dessutom 12,000 kronor såsom handpenningar för Hans Kongl. Höghets blifvande gemål, eller tillsammans en summa af 192,000 kronor, hvilken summa Stats-Utskottet också tillstyrkt. Läger man då till nämnda summa det belopp Hans Maj:t Konungen för samma ändamål äskat från brödrariket Norge eller 80,000 kronor, blifver totalsumman af det för Hans Kongl. Höghet Kronprinsens hofhållning ifrågasatta belopp 272,000 kronor. Dividerar man denna summa med antalet dagar på året, 365, så får man en qvot af 745 kronor per dag, hvilket väl icke är ett så obetydligt belopp som några af Herrarne påstå; det gör 22,660 kronor i månaden.

Landets befolkning, som högt älskar sin konung och sitt konungahus, både bör och vill genom sina representanter anslå ett apanage värdigt den höga ställning, Hans Kongl. Höghet Kronprinsen är kallad att intaga, men jag för min enskilda del hade trott, att icke något förslag om ett sådant anslag skulle framläggas i Riksdagens sista timme och snart sagdt innan Hans Kongl. Höghet Kronprinsens förlofning ännu blifvit eklaterad. Att landets befolkning icke väntat att den föreslagna summan skulle blifva så stor, derom antyda bref härom, som kommit flere riksdagsmän till handa. Chefen för Finansdepartementet Herr Statsrådet Themptander har såsom skäl för storleken af det föreslagna beloppet angifvit, och Utskottet har också byggt sin hemställan derpå, att Hans Kongl. Höghet Kronprinsen Oscar under tre riksdagar från och med 1818 till och med 1830 fick sig beviljad ett apanage betydligt högre än det, som här ifrågasättes. Det är väl sant att detta apanage var nära en tredjedel högre än det nu föreslagna; men vi få icke förglömma, att tiderna då voro annorlunda än nu. Då voro den Kongl. familjens medlemmar färre till antalet än nu. Anslaget till de öfriga hufvudtitlarne var då betydligt mindre

än nu, och dessutom måste vi ihågkomma, att riket då hade föga eller ingen skuld, under det att skulden nu uppgår till flera hundra millioner. Hvad anslaget till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen Carl beträffar, utgick detta vid riksdagen 1844—1845 med icke mera än 25,000 Rdr Banko, hvilket belopp vid riksdagen 1847—1848 höjdes till 100,000 Rdr Banko samt vid 1850 och 1851 års riksdag med 18,000 Rdr Banko till Hans Kongl. Höghet Kronprinsens gemål. Denna summa understeg den nu ifrågasatta med 15,000 kronor, men Stats-Utskottet har sökt att genom en slags ränteberäkning å det kapital af 242,262 kronor 40 öre, som anvisades till bosättningskostnader m. m. åt sistbemänte kronprins, beräkna hans apanage lika högt som det nu ifrågavarande. Detta finner jag mycket besynnerligt, ty nu ifrågavarande summa har icke någonting att göra med det anslag, som beviljades till Kronprinsen Carl. Rätta gradmätaren för bestämmande af ett anslag sådant som detta är icke storleken af det apanage en föregående kronprins åtnjutit, utan hvad den nuvarande verkliga behöfver och hvad landet förmår bära; dessa tvenne förhållanden äro den rätta gradbetecknaren för beviljandet af ifrågavarande anslag.

Jag har, som sagdt, efter Hans Excellens Statsministerns uppträdande icke något yrkande att i saken framställa, synnerligen som jag vågar hoppas, enligt Statsministerns uttalande, det icke Hans Maj:t skall åska vidare anslag för bröllopskostnad eller utstyrsel till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen, ej heller i något fall till arffurstarne.

Herr Borg: Må det äfven tillåtas mig att yttra några ord i denna fråga. Jag har endast ett par anmärkningar att göra och kan derfor fatta mig ganska kort.

Jag har för min del funnit, att det begärda anslaget är särdeles högt. Om jag nemligen jemför det med de löner, som här i landet tillkomma rikets högsta funktionärer, finnes, att det utgör ett högre belopp än hvad hela ministären åtnjuter i lön, och detta är ganska mycket. Vidare finner jag det icke vara representationens rätt och pligt att åt en ung furste anslå ett så högt belopp. Det är visserligen sant, att en furste har större utgifter än den enskilde, äfven den i öfrigt högst stälde; men å andra sidan, menar jag, bör man icke förbise, att just ett högt anslag åt en ung furste ställer på honom ovanligt stora fordringar, under det att deremot ett mindre anslag minskar anspråken på hans enskilda kassa och utgifter i öfrigt. Det torde ock vara särdeles nyttigt både för en ung furste och för ett folk att den förre vänjer sig vid så enkla lefnadsvanor, att han kan lefva på ett mindre anslag och derigenom gifva folket ett exempel af enkelhet och flärdlöshet i lefnadssättet. Man säger visserligen, att lefnadsbehoven för närvarande äro större än förr, men jag tror tvärtom, att det ligger i konungamaktens eget väsen och natur att allt mer och mer gå ifrån det luxuriösa lefnadssätt, som utmärkte den under förgångna tider, och blifva allt mer och mer, så att säga, borgerlig i seder och vanor, och jag skulle önska att nationen ville bidraga härtill.

Vidare ber jag att få göra ett litet tillägg till Hans Excellens

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Herr Statsministerns sifferberäkningar i afseende på de utgifter, som svenska nationen i förhållande till andra länder har till sitt konungahus. De länder, som Hans Excellens nämnde, voro Baden, Bayern, Spanien och Danmark. Men det finnes, enligt samma källa som Herr Statsministern anförde, åtskilliga andra länder att åberopa. Jag vill också hålla mig till densamma, nemligen till Almanach de Gotha, för 1878, der statistikern Maurice Block lemnat en öfersigt af detta förhållande. Men vid en jemförelse sådan som denna bör man taga i betraktande icke blott folkmängden, utan äfven ländernas tillgångar eller nationalrikedom. Och om jag gör det, så ställer sig saken visserligen såsom Hans Excellens sagt i de af honom anförda länderna, men något annorlunda blir förhållandet med åtskilliga andra stater, som hafva en högre kultur och till hvilka vi torde böra taga mera hänsyn. Jag finner nemligen då, att Belgien, som har en 4 gånger större nationalrikedom än Sverige, betalar 15 öre per individ till sitt konungahus, att England med en 5 gånger större nationalrikedom betalar 7 öre, Frankrike med 4 gånger större rikedom $\frac{6}{10}$ öre och att Förenta Staterna med en nationalrikedom, som är $2\frac{1}{2}$ gång större än Sveriges, endast betalar $\frac{1}{4}$ öre per individ åt statschefen. Sverige deremot betalar enligt Block 35 öre, enligt Herr Statsministerns uppgift, hvilken jag antager vara den riktigare, 29,2 öre per individ. Det visar sig sålunda, att Sverige betalar 29,2 öre per individ till sitt konungahus, under det att — jag ber om ursäkt att jag upprepar dessa siffror — Belgien, England, Frankrike och Förenta Staterna endast betala respektive 15, 7, $\frac{6}{10}$ och $\frac{1}{4}$ öre.

Sedan jag anført dessa siffror, vill jag blott tillägga, att jag ingalunda klandrar hvarken Kongl. Maj:ts proposition eller Stats-Utskottets utlåtande. Detta kan måhända synas något besynnerligt, men jag gör det icke, emedan Kongl. Maj:ts regering härutinnan sannolikt icke haft annat göra än följa den traditionella politik, som jag förmodar att Utskottet tvifvelsutan varit bundet af samma traditionella betänkligheter. Med en sådan uppfattning, kommer jag för min del icke att begära någon votering, i den öfvertygelsen att denna frågas utgång på förhand är gifven såväl i denna som i Första Kammaren.

Herr Jöns Persson: Såsom Herrarne torde hafva sig bekant, brukar jag icke vara mångordig. Jag skall sålunda äfven nu inskränka mig till det tillkännagifvande, att jag kommer att sluta mig till dem, som här yrkat en nedsättning af anslagsbeloppet till i ett för allt 150,000 kronor.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på hvart och ett af de särskilda yrkanden, som blifvit framställda af Herrar Lars Ersson, J. Anderson i Tenhult och Johan Jönsson, dels ock på afslag å Utskottets hemställan; och fann Herr Talmanen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestäm-

mande af kontra-propositionen upptog Herr Talmannen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg afslag å Utskottets förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl angående kontra-propositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontra-proposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till Herr J. Andersons ändringsförslag, en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Om förhöjning af anslaget till H. K. H. Kronprinsen.
(Forts.)

Den, som till kontra-proposition i hufvudvoteringen antager yrkandet på afslag å Stats-Utskottets förevarande hemställan,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontra-proposition i nämnda votering antagit det under öfverläggningen af Herr Johan Anderson i Tenhult i ämnet framställda yrkande.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 121 ja mot 65 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 50,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är Utskottets förevarande hemställan af Kammaren afslagen.

Den senare voteringen utvisade 139 ja mot 50 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 8.

Föredrogos och biföllos, hvart för sig, Stats-Utskottets Utlåtanden: N:o 51, angående utlemnande af en i Riksgäldskontoret deponerad obligation m. m.; och

N:o 52, angående medgifvande för Strömsholms nya kanalbolag att medelst årliga afbetalningar gälda återstoden af en bolagets skuld till staten.

*Om rätt för
enskilda jern-
vägsbolag till
samtrafik med
stambanorna
utan särskild
ersättning.*

§ 9.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 53, i anledning af väckt motion om rätt för enskilda jernvägsbolag till samtrafik med stambanorna utan särskild ersättning.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr N. J. Boström (motionen N:o 51), var föreslaget, att de enskilda jernvägsbolag, hvilka med ändpunkt sammanslöte sig till stambanorna, måtte tillåtas samtrafik med dem samt att vid föreningspunkten få såväl stationsgöromålen som expeditionen i öfrigt af statens tjänstemän utan ersättning besörjd.

Utskottet hade hemställt,
att Herr Boströms förevarande motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter uppläsningen af denna hemställan anförde motionären

Herr N. J. Boström: Då Stats-Utskottet afstyrkt min uti föreliggande fråga väckta motion, är föga utsigt för framgången af densamma. Jag skall därför icke besvara Kammaren med att för närvarande ingå i detaljer, då, på sätt Stats-Utskottet upplyst, frågan så väl hos Kongl. Maj:t som hos Trafikstyrelsen är under pröfning. I afbidan på Kongl. Maj:ts beslut och under förhoppning af framgång i motionens syfte vill jag nu icke framställa något yrkande, helst Första Kammaren redan läser bifallit Utskottets betänkande och med afseende på denna Riksdags snara afslutande något yrkande om återremiss, om sådant af mig framställes, icke torde vinna bifall.

Herr O. G. Nordenskjöld: Herr Talman! Mine Herrar! För min del vill jag lika litet som den föregående talaren göra något yrkande med afseende å den motion, som Stats-Utskottet i föreliggande Utlåtande afstyrkt. Men då Utskottet anført att 1876 års Stats-Utskott uttalar den meningem, att visserligen åtskilliga hibanor tillföra statsbanorna ökad trafik, men å andra sidan sådana enskilda jernvägar finnas, hvilka täfla med statsbanorna etc., så har jag velat uttala den åsigten, att de enskilda jernvägarne tillföra statens banoren ganska *betydlig* trafik. Jag stödjer detta mitt påstående på de uppgifter i den vägen vi fått i Trafikstyrelsens berättelse för 1879. Deraf visar sig, att de enskilda banorna egentligen färdigbyggdes åren 1874, 1875 och 1876, ty under dessa år afslutades byggandet af 175 mil enskilda jernvägar, af hvilka de flesta stå i förbindelse med statens banor. Det är först efter denna tid som statens trafikinkomster per bruttomil höjt sig öfver 100,000 kronor. Af en beräkning, som jag uppgjort enligt Trafikstyrelsens berättelse, synes också att summan af de

inkomster för anländ och afgående trafik, som statens jernvägar erhållit genom de i nu föreliggande Stats-Utskottets betänkande omnämnda enskilda banor, utgör för 1879 i rundt tal 4 millioner kronor, under det att hela inkomstbeloppet uppgår för samma år i brutto till något öfver 14 millioner kronor.

Beträffande frågan om den ersättning, som de enskilda jernvägarne för samtrafik och göromålens bestridande å föreningsstationen skola erlägga till statsbanan, tror jag att, i enlighet med hvad som uttrycktes vid ett diskussionsmöte mellan verkställande direktörer i enskilda jernvägsbolag kort före sistlidne jul, man bör fästa afseende å de enskilda banor, som tillföra statens jernvägar en betydligare inkomst. Bland sådana privatbanor får jag t. ex. nämna Nässjö—Oskarshamns jernväg, hvilken jag särskildt känner till. Denna bana står i detta hänseende främst bland alla enskilda jernvägar; den har, enligt Trafikstyrelsens uppgifter, år 1879 tillfört statsbanorna en inkomst af 153,000 kronor i fraktbelopp för det gods som afsändts in på statsbanan. Den uppgifna mängden af gods, som ifrån denna bana under nämnda år ankommit till statens jernväg, har i fråga om skogseffekter varit den allra högsta bland alla enskilda banor, eller 461,000 centner. Någon officiel uppgift för år 1880 föreligger icke nu, men jag har varit i tillfälle att enskildt förskaffa mig sådan, och enligt denna uppgift har i anledning af trävarornas stegrade värde Nässjö—Oskarshamnsbanan till Nässjö station transporterat något öfver 900,000 centner fraktgods. Likaledes har samma jernväg aflemnat vid Nässjö circa 1750 centner ilgods äfvensom 1040 st. större kreatur. Då man nu vet, att en vagn i allmänhet lastar 125 centner, har berörda jernväg således vid Nässjö station aflemnat 7,200 vagnslaster fraktgods, hvaraf väl en mindre del stannat vid stationen, men den ojemnförligt största anparten gått öfver på statsbanan. Och som, enligt hvad Trafikstyrelsen sjelf uppgifver, antalet vagnar vid statens jernvägar icke uppgår till 7,000 stycken, har alltså en hvar af statens vagnar åtminstone en gång under året kunnat vara lastad med gods från Nässjö—Oskarshamnsbanan. Härtill kommer att Nässjö station är långt aflägsen från uthamn; hvidan inkomsten bör vara ganska betydlig. Hvad persontrafiken angår, är den visserligen icke stor på Nässjö—Oskarshamnsbanan, men den bereder statsbanan ändock fördelen af i någon mån ökad inkomst.

Jag har, såsom sagdt, icke något yrkande att framställa, emedan, efter hvad jag redan förut haft mig bekant och nu jemväl ser af utskottsbetänkandet, frågan är föremål för så väl Kongl. Maj:ts som jernvägstrafikstyrelsens bepröfning. Men jag har såsom min åsigt velat uttala, att alla de jernvägar, hvilka tillföra staten så stor trafik som den af mig nu särskildt nämnda — och jag gissar att samma eller i det närmaste detsamma är förhållandet med åtskilliga andra enskilda banor — böra erhålla samtrafik med statsbanan utan alltför stora fordringar å statens sida. Särskildt tillåter jag mig, hvad angår Nässjö—Oskarshamnsbanan, erinra, att statens jernvägar genom sin samtrafik med denna bana kommit i förbindelse med en af södra Sveriges rikaste skogstrakter.

Om rätt för enskilda jernvägsbolag till samtrafik med statsbanorna utan särskild ersättning.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:
N:o 54, angående upprättande af ett sakregister till Rikets Ständers protokoll för tiden från och med 1809 till och med 1866; och
N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark emellan Kongl. Maj:t och Kronan samt Göteborgs stad.

§ 11.

Föredrogos och biföllos Banko-Utskottets Memorial:

N:o 13, i fråga om rätt för särskilda statsmyndigheter att utställa anvisningar på statsverkets folioräkning vid Riksbankens hufvudkontor och få dessa anvisningar vid anfordran i afdelningskontor inlösta; och

N:o 14, i fråga om ändringar och tillägg i gällande aflöningsstat för Riksbanken.

§ 12.

Om granskning af gällande bestämmelser ang. aktiebolag m. m.

Föredrogs utdrag af protokollet, hållet hos Riksdagens Första Kammare den 2 innevarande månad (N:o 118), hvaraf inhemtades, att efter föredragningen af nämnde Kammares Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om granskning af gällande bestämmelser angående aktiebolag m. m., Första Kammaren bifallit Utskottets i berörda utlåtande gjorda hemställan.

Denna hemställan, som upplästes, var så lydande:

“att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta granska nu gällande lag om aktiebolag och derefter till en blifvande Riksdag framlägga förslag till ny lagstiftning i ämnet.”

Rörande detta ärende yttrade

Herr Hedin: Om det ärende, som nu blifvit föredraget, i Första Kammaren hade undergått grundlagsenlig behandling, skulle jag för min del framställt det yrkandet, att Andra Kammaren hade behagat besluta dess hänvisande till ett af Kammarens Tillfälliga Utskott.

Nu nödgas jag deremot framställa det yrkande, att Kammaren redan nu omedelbart måtte förklara sig icke kunna instämma i Första Kammarens beslut.

37 § 3 mom. Riksdagsordningen stadgar, att till Tillfälligt Utskott skola hänvisas sådana ärenden, hvilka icke tillhöra ständigt Utskotts behandling. Hvert hör väl nu en sådan fråga som ändring i aktiebolagslagen? Svaret är mycket enkelt. Lagen för aktiebolag är tillkommen i den ordning, som angifves i 87 § Regeringsformen. Den

är en af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad lag, och en sådan fråga tillhör det endast Lag-Utskottet att handlägga. Nu har emellertid Riksdagens Första Kammare med en konsekvens, hvars ihärdighet jag icke är i stånd att beundra, likasom förut i andra fall, remitterat detta ärende till handläggning af Tillfälligt Utskott. Första Kammaren har utan stöd af ett enda ord i grundlagen funnit för godt att låta icke ett ärendes beskaffenhet utan den tillfälliga form en motionär gifvit sin framställning afgöra hvart ärendet borde hänskjutas — ett förfarande om hvars grundlagsvidrighet icke lär finnas ringaste tvifvel. Andra Kammaren har för öfrigt vid flera föregående tillfällen af alldeles likartad beskaffenhet helt och hållit afslagit framställningar, som måhända till sjelfva syftmålet haft Kammarens sympatier, just derföre att Kammaren icke velat bidra till en sådan oförmlighet som den, hvarpå jag nu haft äran fästa Kammarens uppmärksamhet.

*Om granskning af gälande bestämmelser ang. aktiebolag m. m.
(Forts.).*

Herr Sjöberg: Jag var visserligen icke närvarande, när Herr Hedin började sitt anförande, men slutet af detsamma var sådant, att jag anser mig kunna till fullo instämma deri. Jag hörde honom nemligen erinra om, att denna Kammare vid flera föregående tillfällen fattat beslut i öfverensstämmelse med den åsigt han uttalade. Lika med honom, förefaller det mig mindre förklarligt, att Första Kammaren skall tid efter annan anse sig föranlåten att omfatta en mening, som, såvidt jag förstår, är stridande mot grundlagen och som dessutom står i strid med den uppfattning, Andra Kammaren alltid, så vidt jag kan erinra mig, i dylika fall visat sig hysa.

Jag instämmer alltså i Herr Hedins förslag och yrkar helt enkelt afslag å Första Kammarens beslut i ämnet.

Herr Berg: Jag anhåller att få instämma med de båda föregående talarne och till stöd derför endast åberopa Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1 vid sista riksdagen med bestämmande, till hvilket Utskott väckt motion om underdånig skrifvelse angående ändring i fråga om tillsättning af presterliga tjänster bort hänvisas. I detta memorial uttalar Utskottet, till hvars afgörande förekom frågan huruvida nämnda motion borde behandlas af Lag-Utskottet eller af Tillfälligt Utskott, den åsigt att motionen skulle tillhöra ständigt Utskotts handläggning. På denna grund anser jag mig böra instämma i de föregående talarne yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Kammaren beslöt att icke biträda ofvan omförmälda af Första Kammaren fattade beslut.

§ 13.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 26), angående underdånig framställning om vidtagande af åtgärder för rättelse af befintliga oregelbundenheter i landets administrativa, judiciella, ecklesiastika och kommunala indelning.

§ 14.

Om ändring
af gräns-
linjen mellan
Göteborgs och
Bohus samt
Elfsborgs län
m. m.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 27), angående framställning till Kongl. Maj:t om förändring dels af gränslinjen mellan Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs län, dels af länsresidensernas läge.

Herr *A. P. Lind* hade i sin motion N:o 94 föreslagit:

“att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida icke en ny, ändamålsenligare gränslinie måtte bestämmas emellan Bohus och Elfsborgs län, å ena, och Göteborgs län å andra sidan, på det sätt att Bohus län med gräns vid Nordre elf och lämplig del af Elfsborgs län sammanlades till ett landregerings-område, och södra delen af Elfsborgs län blefve tillagd Göteborgs län med residens för det sistnämnda i Göteborg och det förra i Uddevalla eller Venersborg — eller, om denna reglering skulle mötas af allt för stora hinder i anseende till landsdelarnes olika arkiv m. m., det måtte af Kongl. Maj:t bestämmas, att länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län skall hafva sitt säte i den för länet centralt belägna staden Uddevalla, samt till Riksdagen inkomma med proposition om det anslag, som i och för omregleringen eller flyttningen kan blifva erforderligt.“

Beträffande denna motion hade Utskottet hemställt, att densamma måtte af Andra Kammaren afslås.

Herr *Lind* anförde: Då jag icke är belåten med det slut, hvar-till Utskottet kommit, anhåller jag att en liten stund få taga Kam-marens uppmärksamhet i anspråk, för att sålunda framlägga grun-derna för min motion. Jag tillåter mig af sådan anledning att upp-läsa följande skriftliga anförande:

När man kastar en blick på kartan, måste man finna, att det sätt, hvarpå Göteborgs och Bohus län, å ena, samt Elfsborgs län, å den andra sidan, blifvit indelade, företer sådana oregelbundenheter och oformligheter, att den, som vill fästa afseende vid min motion, ej kan förneka billigheten af att ett bättre ordnande, hvad beträffar nämnda läns indelningar, måtte företagas.

Innan jag öfvergår till det af mig framställda regleringsförslaget, tillåter jag mig att förut nämna de respektive länens folkmängd, så-dan den anföres i Kongl. Statistiska Centralbyråns uppgift af den 31 December 1877.

Göteborgs och Bohus län:

Landsbygden	170,409.
Länets fem städer	82,543.
	<u>Summa 252,952.</u>

Elfsborgs län:

Landsbygden	273,963.
Länets fem städer	15,000.
	<u>Summa 288,963.</u>

Elfsborgs län har således 36,011 flere invånare än Göteborgs och Bohus län.

Vidare tillåter jag mig att här citera *Carl af Forsells* karakteristik af de båda länen i sin "Statistik öfver Sverige" af år 1844, sid. 104:

"När man betraktar bilden af Göteborgs och Venersborgs län, kan man icke annat än förundra sig öfver den oformliga skapnaden af dessa begge läns geografiska eller, kanske rättare, administrativa omfång. Inbyggarne i hela norra Bohus län nödgas resa förbi landshöfdingeresidensets portar i Venersborg, för att begifva sig 8 à 9 mil längre bort, när de hafva något att kommunicera med sin egen länsstyrelse. På samma sätt nödgas invånarne i hela södra delen af Venersborgs län resa förbi portarne af Göteborg, för att komma till sitt 8 ½ mil längre bort belägna landshöfdingeembete. En ändamålsenlig förändring är icke svår att påfinna, ty om Dalsland och Bohus län allt intill Kungelf, eller norra grenen af Göta elfs utlopp i Kattegat, förordnades att utgöra ett höfdingedöme, med Uddevalla till residens, så kunde södra delen af Venersborgs län, jemte Hisingen, Askims och Säfvedals härad, utgöra ett ganska passande område, med Göteborg till residensstad."

Enligt min mening skulle Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs län få en långt ändamålsenligare fördelning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med följande förslag:

Göteborgs län:

Göteborgs stad med en folkmängd af, enligt den förut åberopade Statistiska Centralbyråns uppgift den 31 December 1877	71,707.
Askims, Östra och Vestra Hisingens samt Säfvedals domsaga	33,528.
Härtill kunde från <i>Elfsborgs län</i> läggas:	
Marks, Vedens och Bollebygds domsaga	50,939.
Kinds och Redvägs domsaga	45,404.
Vätile, Ale och Kullings	40,222.
Ås och Gäsene	25,505.
Staden Alingsås	2,253.
Summa	269,558.

Bohus län med Dalsland:

Inlands domsaga	33,299.
Orusts och Tjörns domsaga	29,987.
Norrvikens	33,115.
Sunnervikens	40,480.
Uddevalla	6,517.
Strömstad	2,144.
Marstrand	1,299.
Kungelf	876.
Flundre, Väne och Bjerke domsaga	28,688.
Nordals, Sundals och Valbo	44,337.
Transport	220,742.

Om ändring af gränslinjen mellan Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs län
m. m.
(Forts.)

Om ändring
af gräns-
linien mellan
Göteborgs och
Bohus samt
Elsborgs län
m. m.

(Forts.)

	Transport 220,742.
Tössbo och Vedbo domsaga	38,868.
Venersborg	5,363.
Borås	4,168.
Åmål	2,037.
Ulricehamn	1,179.
	Summa 272,357.

Bohus län med Dalsland skulle enligt denna fördelning med endast 2,799 invånare öfverstiga föregående läns folkmängd.

Otvifvelaktigt torde vara, att en dylik omreglering af de båda länen skulle blifva till lättnad och fromma både för de styrande och de styrda och dessutom bilda en mera naturlig och ändamålsenlig gräns. — Till residensstad synes mig Uddevalla vara lämpligast.

Ett annat förslag till indelning af ofvannämnda län har ofta varit på tal inom Bohus län. Jag tillåter mig att här i förbigående meddela detsamma:

Då Göteborgs handel och industri oafbrutet göra stora framsteg, då dess folkmängd hvarje år förökas, torde det vara nödvändigt, att denna stad, med ett mindre landområde, finge, liksom Stockholm, sitt eget öfverståhållareembete, i hvilket fall Göteborgs och Bohus län skulle, med sin naturliga gränsskilnad vid Nordre elf, fördelas sålunda:

Residensstaden Göteborg	71,707.
Askims, Östra och Vestra Hisings samt Säfvedals domsaga	33,528.
	Summa 105,235.

Sjelfva Bohus län komme då att, med bibehållande af sina förra gräuser, utgöras af:

Uddevalla (residensstad)	6,517.
Inlands domsaga	33,299.
Orusts och Tjörns domsaga	29,987.
Norrvikens	33,115.
Sunnervikens	40,480.
	Summa 143,398.

Bohus läns folkmängd komme, enligt detta förslag, att öfverstiga Göteborgs med 38,163 personer. Detta förhållande skulle emellertid allt mer komma att utjemnas i anseende till Göteborgs snabbare tillväxt i folkmängd. Dessutom bör skilnad i folkmängdsförhållanden ej utgöra något hinder för en ändamålsenligare indelning.

En dylik indelning af Göteborgs och Bohus län skulle emellertid medföra inrättandet af ett alldeles nytt landshöfdingeembete, hvarföre jag ej kan gilla detta förslag. Jag här ej heller haft något yrkande i denna riktning i min motion, utan har, som ofvan sagdt är, blott i förbigående velat omnämna detsamma.

Sedan min motion skrefs, har jag fått erfaras, att Kongl. Maj:t tillsatt en komité för utredning af frågan om afhjelpande af befintliga oregelbundenheter i rikets administrativa, judiciella, ecklesiastika

och kommunala indelningar. Med anledning häraf vill jag ej längre hålla på mitt första alternativ i motionen, det om ny indelning af Göteborgs och Bohus län samt Elfsborgs län, utan låter det falla, i hopp att denna komité skall, så snart ske kan, framlägga förslag till afhjelpande äfven af de missförhållanden, som i denna min motions första alternativ blifvit påpekade.

Hvad deremot motionens andra alternativ angår vill jag erinra, att frågan om länsresidensets för Göteborgs och Bohus län förflyttning från Göteborg till Uddevalla ej är någon ny fråga. Önskingar härutinnan hafva ofta varit framställda både inom och utom representationen, dels af riksdagsmän från orten, dels af författare, som selsatt sig med Bohus län.

Utom det redan anförda ur Forsells statistik öuskar jag fästa uppmärksamhet på hvad A. E. Holmberg i sin "Bohus läns Historia och Beskrifning" i denna sak yttrar, II:a Band. sid 110:

"Det gamla Bohus län innefattade fordom icke mera än södra delen af det nuvarande, och vid sin uppkomst troligen en ännu mindre landtvidd. Först efter Karlsborgs förstöring år 1531 synes det hafva blifvit styrdt af en enda höfding. När landet kom under svenska kronan, förenades det med Elfsborgs län tills efter år 1680, då det kom i sitt närvarande skick. Landshöfdinge-residenset förblef på Bohus till år 1700, då det förledes till Göteborg.

Icke utan skäl klagar man öfver den olägenhet för länet, att hafva sin styrelse residerande nästan vid yttersta gränsen. När t. ex. någon ifrån Näsingehöfden behöfver infinna sig hos densamma, måste han göra en resa af 18 mil, återvägen oberäknad. Man har derföre ansett lämpligast att Bohus län och Dalsland förenades under en landshöfding, med säte i Venersborg, och att det öfriga af Elfsborgs län sammansloges med Göteborgs till ett höfdingedöme, med residens för styrelsen i Göteborg. Ett annat förslag, som för icke länge sedan var i fråga, gick ut på att förvandla Göteborg med tilliggande delar af Vestergötland till ett ståthållarskap, och Bohus län till ett eget höfdingedöme med säte för länsstyrelsen i Uddevalla. Det är emellertid att förmoda, det någon förändring uti nämnda fall kommer att ega rum i framtiden, då man lärt sig inse nödvändigheten af en efter geografiska förhållanden mera lämpad, administrativ indelning af riket än den närvarande."

Sedan samme ärade författare omnämnt en fråga rörande anläggandet af en kanal mellan Venern och hafsviken vid Uddevalla, yttrar han i samma verks III:e Band. sid. 126:

"Det andra af berörda förslag har gått ut på att få Uddevalla till residensstad uti länet. Ofta förut bragt å bane, har det senast blifvit väckt under pågående riksdag, hvarest det ännu hvilat oafgjordt. Ingenting vore för länet önskansvärdare, än att detta projekt kunde gå i verkställighet. Ett mera olämpligt sätt för sin styrelse, än Bohus län eger, torde ingen provins kunna uppvisa. Hvad kostnad och tidspillan måste icke inbyggaren i norra delen af denna landsort vidkännas, då han för något ändamål ser sig tvungen att besöka den 16 à 18 mil från hans hem aflägsna residensstaden, som ligger

Om ändring af gränslinien mellan Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs län m. m.
(Forts.)

Om ändring
af gräns-
linien mellan
Göteborgs och
Bohus samt
Elfsborgs län
m. m.
(Forts.)

vid höfdingedömet's yttersta gräns? Och hvad kan en i Göteborg bo-
ende landshöfding inverka på detta läns hushållning, dess jordbruk
och fiske, då han, för att taga kännedom derom, måste snart sagdt
göra en romresa; eller, för att nyttja andra ord, hvad godt kan han
uträtta i ett län, inom hvilket han icke är boende? ty i Göteborg
och dess granskap finnes intet Bohus län. Tvärtom har Göteborgs
intresse under långliga tider bevisat sig stå i strid med Bohus läns,
och erfarenheten har lärt denna provins, huru det förra, allt intill
sistlidna år, förstått att draga länsstyrelsen på sin sida. Bohus län är
ett land med alldeles egendomlig natur, folklynne, hushållning, politisk
och ecklesiastik författning och tarfvar sålunda verkligen en egen
styresman, som måste lefva in i dessa förhållanden, för att rätt kunna
fatta dem och vända dem till länets bästa. Men dertill fordras, att
han måste vistas inom länet; och till en sådan vistelseort är ingen
så lämplig, så sjelfskrifven som Uddevalla, hvars läge midt uti Bohus
län gjort det till den punkt, der de många olikheterna emellan denna
provins' norra och södra trakter förmedlas och öfvergå uti hvarandra
och derifrån höfdingens blick och arm med lika lätthet skulle kunna
nå Svinesund och Göta elf och Malmöfjord. Hvad hindrar, att
Göteborg med tilliggande delar af Vestergötland, eller Askims, Säfve-
dals och Östra Hisings härad komme att utgöra ett ståthållar-
skap? Och — i händelse fråga om besparingar skulle uppstå — hvad
hindrar, att militärdistriktets generalbefälhafvare, eller någon af Göte-
borgs borgmästare, erhöle namnet ståthållare, guvernör eller dylikt?
Embetsåliggandena låta sig nog förenas, och den lysande staden
skulle visserligen icke draga i betänkande att, för nöjet att kunna
presentera en egen styresman, ersätta den tunga, som den nya värdig-
heten kunde medföra. Den största svårigheten, som tyckes möta läns-
styrelsens förflyttande ifrån Göteborg till Uddevalla, synes visserligen
vara den, att residens- och kanslibygnader m. fl. icke utan stor upp-
offring för staten skulle på sistnämnda ställe kunna anskaffas; men
äfven detta hinder låter sig med lätthet häfvas. Uddevalla eger flera
hus, uti hvilka en landshöfding med länsstyrelsen skulle med all vär-
dighet kunna inrymmas, åtminstone tills vidare, och omkostnaden för
inköpet af ett eller par dylika skulle tillräckligt bestridas af den
summa, för hvilken t. ex. nuvarande kanslihus i Göteborg kunde för-
säljas. Det bör väl icke heller betviflas, det ju både Uddevalla och
hela länet skulle vara benägna till några uppoffringar för en sak af
så väsentlig nytta för både stad och land som ifrågavarande. Dock
— detta förslag reser väl samma väg som alla öfriga, hvilka haft
länets fördel till syfte, men råkat komma i kollision med egennyttan
och fåfängan*.

Jemför man dessa uttalanden med det af mig i motionen citerade
yttrande af Landshöfding Löwenhjelm vid 1844 års riksdag och dess-
utom tager i betraktande Bohus läns läge utmed en kuststräcka af
inmot 22 mil, torde bohüslänska befolkningens gång efter annan ut-
talade önskan om behöfvet af landshöfdingeresidensets förflyttning till
Uddevalla befinnas vara grundad på billighet och rättvisa.

Utskottets anmärkning att frågan varit framlagd vid 1840—41,

1844—45, 1847—48, 1850—51, 1862—63 års riksdagar; äfvensom att Göteborgs och Bohus läns landsting år 1863 gjort en underdånig framställan i samma ärende hade bort vara skäl för bifall till min motions sista alternativ, i stället för att Utskottet nu begagnat sig häraf såsom orsak för sitt afslag.

Utän afvaktan på det förslag, som möjligen från den af Kongl. Maj:t tillsatta komitén kan vara att förvänta, vågar jag, på grund af hvad jag nu anfört, vördsammast hemställa,

det Riksdagen ville för sin del tillstyrka en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Göteborgs och Bohus läns landshöfdingesäte må förflyttas från Göteborg till Uddevalla.

Af hvad jag nu anfört synes det mig, som om Utskottet haft mera skäl att tillstyrka än afslå min motion, som icke är annat än ett uttryck af en hos allmänheten inom dessa orter länge närd och af densamma jemväl uttalad önskan. På samma gång vill jag nämna, att, då frågan senast väcktes af landstinget, orsaken, hvarför Kongl. Maj:t lemnade den utan afseende, var, att den icke erhållit något understöd af vare sig Konungens Befallningshafvande eller stadsfullmäktige i Göteborg.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets Utlåtande samt derefter på det yrkande, Herr Lind framstält; och blef Utlåtandet af Kammaren bifallet.

§ 15.

Föredrogos och biföllos, hvart för sig, Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 11, i anledning af motion om ändring af § 72 Regeringsformen; och

N:o 12, i anledning af motion om ändring af § 71 Riksdagsordningen.

§ 16.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda Memorial och Utlåtande:

N:o 55, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret; och

N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af Artilleriplanen till byggnadsplats för nytt hofstall m. m.

§ 17.

Efter föredragning af Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om ändring i gällande

Om ändring af gränslinien mellan Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs län m. m.
(Forts.)

bestämmelser rörande ersättning till vittnen i brottmål, blef Utskottets i detta Utlåtande gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

§ 18.

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 48, i anledning af väckta motioner angående dels omarbetning af, dels ock ändringar i gällande skiftesstadga.

Punkterna 1 och 2:

Biföllos.

*Om tillägg
till 3 § 1
mom. Skiftes-
stadgan.*

Uti *punkten 3* hade Utskottet utlåtit sig öfver Herr *Victor Ekenmans* inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 147, i hvilken fem andre ledamöter af Kammaren sig förenat, och deruti föreslagits, "att Riksdagen ville för sin del besluta, att till 3 § 1 mom. Skiftesstadgan göres följande tillägg: *delegare dock obetaget att i laga ordning söka och erhålla sin egolott ur skifteslags samfällighet utbruten, vare sig ur hela, i fall den såsom sådan är obehöflig, eller den del deraf, som öfverskjuter verkliga behöfvet.*"

Och hade Utskottet hemställt.

att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I anledning af denna hemställan, mot hvilken dels Herr *Anders Persson*, dels ock Herrar *Ekenman*, *Magnus Jonsson* och *Smedberg* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr *Ekenman*: För min del kan jag icke vara belåten med hvarken det slut, hvartill Utskottet vid denna punkt kommit, eller den motivering, Utskottet för tillstyrkande af afslag å min motion begagnat.

Utskottet säger, att börja med, att några nya upplysningar eller nya skäl, hvilka skulle kunna föranleda till vidtagande af den uti motionen föreslagna lagstiftningsåtgärd, icke blifvit förebragta. Jag ber att häremot få anmärka, att, på sätt jag i motionen anført och jemväl i Utskottet omnämnt, i flere delar af landet sedan lång tid tillbaka det förhållande egt rum, att vid icke allenast laga skiften utan äfven enskiften, äfvensom sådana storskiften, som i sammanhang med laga skiften vunnit fastställelse, betydande skogsmarker blifvit för delegarnes gemensamma behof afsatta, och att i detta förhållande ligger ett skäl för bifall till min motion af den utomordentliga vigt och betydelse, att något afseende hade bort dervid fästas. Utskottet säger också i fortsättningen af dess motivering, att, om i vissa orter särskilda förhållanden skulle kunna påkalla undantag i förevarande afseende från de allmänna bestämmelserna i ämnet, man borde söka hos Kongl. Maj:t erhålla de förändringar eller inskränkingar i skiftesstadgan, som af sådana särskilda undantagsförhållanden påkallades.

Ett sådant sätt att lagstifta, att nemligen genom ett administrativt stadgande af Kongl. Maj:t göra en afvikelse från en allmän lag, har jag för min del icke ansett lämpligt, och då nu, enligt min mening dels i min motion och dels genom den diskussion, som vid nästlidna års riksdag i frågan egde rum, blifvit visadt, att inom åtskilliga delar af landet blifvit vid skiften afsatta för delegarnes gemensamma behof en mängd samhälligheter utöfver behofvet och understundom till och med af icke någon som helst uppgifven anledning, men dessa samhälligheter, enligt vedertagen tolkning af skiftesstadgans 3 §, det oakadt icke få delas, med mindre än att alla jordegare inom skifteslaget om sådan delning äro ense, torde här förefinnas ett fall, som påkallar en förändring af nu gällande lagstiftning i ämnet. Jag för min del är åtminstone fortfarande af sådan åsigt, en åsigt som för öfrigt delats såväl af flera andra Utskottets ledamöter, på sätt de vid betänkandet fogade reservationer utvisa, som ock af åtskilliga andra ledamöter inom Kammaren, hvilka med mig instämt i motionen.

På grund af såväl hvad jag nu anfört som äfven hvad jag i min motion och reservation uttryckt, yrkar jag frågans återförvisande till Utskottet för förnyad behandling.

Herr Smedberg: Icke heller jag är belåten med det slut, hvar-till Utskottet kommit. Då motionen inom detsamma behandlades, upplystes, såsom äfven den föregående talaren nämnde, att på åtskilliga trakter såväl i södra som i mellersta Sverige blifvit vid den tid, då 1827 års skiftesstadga började att tillämpas, vidsträckta marker afsatte, såsom det hette, för delegarnes gemensamma behof, men antagligen af den anledning att jorden då ansågs hafva ringa värde, och man fruktade för de dryga omkostnader, som ett skifte jemväl af dessa marker skulle medföra. Äfven i Norrland lär förhållandet på flera ställen vara detsamma, i det att åtskilliga vidsträckta s. k. myrar vid de första laga skiftena uteslutits. Då man emellertid numera kommit till större insigt om nyttan och betydelsen af jordens uppodling, samt i följd deraf mängen önskar att få äfven dessa samfälligheter skiftade för att kunna tillgodogöra sig sin andel deraf, synes mig vara af nöden att upphäfva eller förändra en lagbestämmelse, som lägger hinder därför; och det är af detta skäl, som jag instämmer med den föregående talaren i hans yrkande om återremiss. Nu kan man väl invända, att en återremiss så nära riksdagens slut icke skulle vara af något gagn; men då Lag-Utskottet redan för sin del behandlat alla de ärenden, som dit remitterats, och Utskottet sålunda kan taga denna fråga i förnyadt öfvervägande, utan att riksdagens afslutande derigenom behöfver i någon mån fördröjas, torde en sådan invändning icke förtjena något afseende. Jag yrkar därför att ärendet till Utskottet återförvisas.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på yrkandet å återremiss; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs, enligt

*Om tillägg
till 3 § 1
mom. Skiftes-
stadgan.
(Forts.)*

Om tillägg till § 3 i mom. Skiftesstadgan.
(Forts.)

en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i 3:dje punkten af Utlåtandet N:o 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är Utskottets omförmälda hemställan till detsamma återförvisad.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 86 ja mot 37 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 19.

Angående vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 28), angående föreslagen skrifvelse till Kongl. Maj:t om dels utfärdande af förklaring i fråga om meddelade bestämmelser rörande landgille och städja för vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge, dels medgifvande i visst fall af försäljning af dylika lägenheter.

Herr *Anders Persson* hade i sin motion N:o 165, på anförda skäl, föreslagit, *dels* att "Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes utfärda nådig förklaring derom, att bestämmelserna i Kongl. Kammarkollegii kungörelse den 1 Mars 1867, angående landgille och städja för vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge, må, der ifrågavarande jordar oeh lägenheter äro till egoviddens kända, gälla utan afseende på huruvida dessa undergått skattläggning eller icke"; *dels* "att Kongl. Maj:t vid utfärdande af denna förklaring täcktes medgifva, att de kyrkorna inom ofvannämnda provinser tillhöriga lägenheter, hvilkas egoareal är okänd, måtte få med full eganderätt öfverlätas på vederbörande jordinnehafvare emot erläggande af nu utgående årliga afgäld, kapitaliserad efter sex procent."

I anledning af nämnda motion hade Utskottet hemställt:

"att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t medgifva, att sådana, kyrkorna i Skåne, Halland och Blekinge tillhöriga, inom vissa hemmans egoområde befintliga jordar, hvilkas läge i öfrigt såväl som areal numera äro okända, måtte få med full eganderätt öfverlätas på vederbörande hemmansinnehafvare, mot en löseskilling motsvarande den nu utgående årliga afgälden kapitaliserad."

Herr Anders Persson yttrade: Under den fart, med hvilken Kammaren nu behandlar riksdagsärenden, skall jag icke tillåta mig att för Kammaren framställa något annat yrkande än det på bifall till det slut, hvartill Utskottet kommit. Men då jag således afstår från att yrka bifall till motionen i dess första del, gör jag det i den innerliga öfvertygelsen, att, då frågan i alla fall kommer att af regeringen företagas till pröfning, densamma skall icke allenast i den mindre omfattning, hvartill Utskottets tillstyrkande föranleder, utan i sin helhet blifva föremål för regeringens noggranna uppmärksamhet, då det också är att hoppas, att regeringen skall beakta de af mig påpekade förhållanden, i afseende på hvilka Utskottet nu, liksom föregående år, gifvit mig rätt. Tillika lär man väl kunna förvänta, att af den motivering, som Utskottet begagnat, äfven den delen, som förekommer i början af betänkandets tredje sida, skall inflyta i den underdåniga skrifvelse, som, under förutsättning att Första Kammaren jemväl bifaller Utskottets förslag, kommer att från Riksdagen aflätas. Under sådana förhållanden tillåter jag mig endast att yrka bifall till Utskottets förslag.

Angående vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 20.

Ordet begärdes af

Herr Sjöberg, som yttrade: Innan Riksdagen denna gång får avsluta sina göromål, återstår en fråga af ganska stor omfattning och tillika af ytterst grannlaga beskaffenhet; jag menar den fråga, som omförmåles i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 58 angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden. För min del har jag visserligen hyst den önskan att få egna något mera tid åt begründandet af de flera omständigheter, som härvidlag förekomma; men jag skulle likväl icke hafva tillåtit mig att med anledning häraf göra någon framställning om uppskof med frågans behandling här i Kammaren, derest jag icke funnit denna min önskan vara delad af flere af Kammarens ledamöter. Men icke ens detta förhållande skulle varit tillräckligt skäl för mig att begära ett uppskof, om icke till min kunskap kommit, att Första Kammaren för sin del beslutat, att ifrågavarande Utskotts-betänkande skall behandlas först vid det sammanträde, som infaller näst efter nästkommande Måndag; och jag tillåter mig med anledning häraf hemställa, att denna Kammare måtte fatta samma beslut.

Herr Key: Jag ber att få förena mig uti det af Herr Sjöberg framställda yrkandet.

Herr Sven Nilsson: Jag skall icke motsätta mig det af Herr Sjöberg nu framställda förslaget, allra helst jag föreställer mig, att

*Angående
vissa kyrko-
lägenheter i
Skåne, Hal-
land och
Blekinge.
(Forts.)*

Kammaren, äfven utan detta ärende, har tillräcklig sysselsättning om Måndag. Men jag vill dock uttala den önskan, att Herr Talmannen måtte till Tisdagen utsätta sammanträde för frågans behandling.

Öfverläggningen var härmed slutad. Kammaren biföll den af Herr Sjöberg gjorda framställning.

§ 21.

Till bordläggning anmälles:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om afsättande af räntebärande obligationer till nominelt belopp af tre millioner kronor till en garantifond för aktiebolaget Sägverksearnes garantiförening; och

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af väckta motioner om ändringar uti gällande lagstiftning angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 22.

Föredrogs och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 32, angående ifrågasatta lagbestämmelser rörande s. k. vivisektioner.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.